

دیدگاه

شماره: ۱۴۷	موضوع: چگونگی اندازه گیری عرضه پول و شاخص رشد نقدینگی
تاریخ: ۱۳۹۱/۰۳/۰۸	

تهیه و تنظیم: محمد رضا صادقی فروشانی

توضیح اجمالی:

امروزه جهت اندازه گیری عرضه پول براساس تعاریف و کاربردهای متفاوت، روشهای مختلفی مورد استفاده قرار می‌گیرد به عبارت بهتر اندازه گیری مقدار پول بعنوان واسطه مبادله با شیوه اندازه گیری مقدار عرضه پول به عنوان نقدینگی متفاوت است. براساس گزارش اقتصادی و تراز نامه سالیانه بانک مرکزی، اجزاء اندازه گیری مقدار پول به عنوان واسطه مبادله شامل: سکه واسکناس در دست مردم و سپرده های دیداری جاری (M1) است که می‌تواند فوراً به سکه و اسکناس تبدیل شده و برای پرداخت مورد استفاده قرار گیرد. اما در روش محاسبه مقدار عرضه پول به عنوان نقدینگی علاوه بر پول (به شرح اجزاء فوق)، شبه پول را هم در بر می‌گیرد. شبه پول شامل: سپرده‌های پس انداز قرض الحسنه و سپرده‌های سرمایه گذاری مدت دار اعم از کوتاه مدت و بلند مدت و همچنین سپرده‌های متفرقه شامل پیش پرداخت اعتبارات اسنادی، سپرده ضمانت نامه‌ها، پیش پرداخت معاملات و وجوه صندوق های بازنشستگی و پس انداز می‌باشد بنابراین درصدی از حجم نقدینگی را شبه پول تشکیل می‌دهد ضمن اینکه در هر شرایطی میل به خرج کردن فرد به کل نقدینگی اش بستگی دارد به گونه ای که علاوه بر تغییر نرخ ذخیره قانونی، ذخیره اضافی و تغییر پایه پولی، متغیر نسبت اسکناس به سپرده یا پول به شبه پول یکی از عوامل موثر در تغییر و تاثیر بیشتر حجم نقدینگی بر شمرده می‌شود. از طرفی بواسطه تسهیل روشهای پرداخت و توسعه فناوریهای پولی و بانکی و سهل شدن امکان جایگزینی بین انواع حسابهای جاری و حسابهای پس انداز از طریق کارتهای اعتباری و همچنین امکان پذیر شدن نقد شدن فوری اوراق مشارکت در سالهای اخیر، سهم اجزای فوق اشاره نیز دچار تغییراتی شده است و تعریف فوق برای میزان عرضه پول و نقدینگی دچار نوعی دگرگونی و ادغام شده است. از سوی دیگر این تحولات موجب نگرشی گردید که انتخاب تعریف و روش محاسبه حجم پول و نقدینگی در هر کشور، به عوامل مختلفی همچون پیشرفت خدمات بازارهای مالی، تحولات بانکداری، اهداف اقتصادی و سطح توسعه یافتگی فناورانه، عرف‌های خاص مورد عمل سیستم بانکی و غیره بستگی دارد.

لذا با عنایت به اینکه در سالهای اخیر موضوع رابطه بین رشد نقدینگی و تورم به عنوان یکی از مباحث محوری کشور مطرح بوده است واز طرفی با توجه به توسعه تحولات فناورانه حادث شده در سیستمها و روشهای بانکی و مالی در کشور و بروز و ظهور وسیع کاربرد کارتهای اعتباری و ماشینهای ATM و بطور کلی پیشرفت خدمات بازارهای پولی، مالی و بانکی کشور در سالهای اخیر، زمان آن رسیده است که توسط بانک مرکزی روش محاسبه شاخص رشد نقدینگی در کشور با توجه به تحولات فوق مورد بازنگری و تجدید نظر قرار گیرد و در محاسبات مربوط به رشد نقدینگی علاوه بر درصدهای رشد کمی حجم پول، تغییرات کیفی ایجاد شده در ترکیب تکنولوژیکی شبه نقدینگی های جدید(که در افزایش سرعت گردش پول و ترکیب کیفی آن نقش قابل توجهی دارد) نیز مورد مذاقه قرار گیرد. چه بسا تغییر ترکیب و کیفیت جدید الحدوث اجزاء نقدینگی و شبه پول، کم تاثیر تر از کمیت حجم نقدینگی که بیشتر از آن صحبت می‌شود نباشد.

نکات کلیدی:

در این راستا صرفاً نکات و سوالات زیر قابل طرح می‌باشند تا در صورت لزوم مورد عنایت سیاستگذاران پولی کشور و بانک مرکزی قرار گیرد:

- آیا از زمان توسعه تحولات فناورانه حادث شده در سالهای اخیر در سیستمها و روشهای بانکی و مالی کشور و شیوع همگانی استفاده از کارتهای اعتباری و ماشینهای ATM و بطور کلی از زمان پیشرفت خدمات بازارهای پولی، مالی و بانکی کشور تا کنون و وقوع تغییرات عملی در اجزای شبه پول کشور (علاوه بر شیوه‌های معمول اندازه گیری کمی نقدینگی) تغییری در روشهای محاسباتی صورت گرفته است.
- بعنوان مثال آیا اعتبار مربوط به شارژ ۱۲۰ میلیارد تومانی کارتهای اعتباری اعطا شده برای خرید کارمندان، در محاسبات شاخص مربوطه (به عنوان شبه پول) لحاظ شده است در غیر این صورت نحوه تاثیر گذاری کمی و کیفی ورود این کارتهای پر قدرت قابل بررسی و مطالعه است.
- فارغ از میزان و نحوه تاثیرگذاری ورود کمی نقدینگی حاصل از طرح هدفمندی یارانه ها و آزاد سازی قیمت حامل‌های انرژی بر روی شاخص قیمتها و تورم، بنظر می‌رسد مطالعه ای در خصوص نحوه تاثیرگذاری کیفی این طرح بر تغییر ترکیب شاخص نقدینگی از سوی بانک مرکزی ضرورت یابد. زیرا چه بسا ممکن است تغییرات کیفی در ترکیب اجزای شبه پول و نقدینگی موجب تشدید یا تخفیف اثرات ناشی از رشد کمی شاخص نقدینگی گردد. و بعضل تغییر ترکیب و سرعت گردش این اجزاء موجب خنثی شدن حتی سیاستهای انقباضی شود و یا بدلیل سهولت دسترسی در استفاده از کارتهای اعتباری، افزایش سپرده‌های بانکی را موجب شود.
- لذا بنظر می‌رسد بازنگری و توجه به تغییر ترکیب و کیفیت اجزاء شبه پول کم اهمیت تر از توجه به شاخص ک می‌رشد نقدینگی در مقابله با تورم و واقعی تر شدن شیوه‌های پیشگیری از آن نباشد و جهت کشف نحوه کارکرد و اثر گذاری بهتر ضریب فزاینده پولی و نقدینگی لازم است مرزهای پول و اعتبار و همچنین پول و شبه پول تعیین حدود مجدد شوند.

تأیید رئیس موسسه:

تأیید رئیس گروه مشاوران: